Alexis Sanderson: *Kasmír hagyományai. Két tanulmány.* Ford. Laki Zoltán. Gödöllő, 2020, Sursum Kiadó /Sursum Füzetek 3/. 112 oldal

Alexis Sanderson korunk egyik vezető indológusa. A megközelítés, amit az elmúlt évtizedekben a saivizmus kutatásában kidolgozott, nemcsak tudományos szempontból figyelemreméltó. Sanderson professzor alapelve, hogy ha egy hagyományt vagy egy vallási kultuszt igazán meg akarunk ismerni, az önmagáról alkotott képből kell kiindulnunk, és ezt a legnagyobb részletességgel kell körvonalaznunk. Vagyis mindent, amit lehet, fel kell tárnunk és figyelembe kell vennünk. Az összes szövegforrást, a doktrína és a rítus minden apró elemét, a társadalmi környezetet, a történelmi eseményeket, a hétköznapi életet, és legfőképpen magát az embert, aki ezek mögött áll. A *Kasmír hagyományai* két tanulmánya bizonyítja, mennyire gyümölcsöző egy ilyen attitűd, és mennyire elengedhetetlen a mélyebb összefüggések meglátásához. Az első írás („Tisztaság és erő a kasmíri brāhmaṇák körében") a 9–13. századi Kasmír példáján keresztül mutatja be, hogyan alakult át a személyiség, az emberi „önvaló" (nem pusztán elméleti) felfogása Indiában az ortodoxia és a heterodoxia, a tisztaság és az erő útjának egymásra hatása révén, és hogyan nyilvánult meg ez az átalakulás a metafizikai bölcselet szintjén, a cselekvő, a nemcselekvő, a cselekvő feletti cselekvő és a színész doktrínáiban. A második tanulmány („Swami Lakshman Joo és helye a kasmíri śaiva hagyományban") a kasmíri saivizmus 13. század utáni történetét tekinti át. Autentikus szövegforrásokra, köztük sok máig kiadatlan kéziratra támaszkodva elemzi a korabeli társadalmi és kulturális viszonyokat, és választ ad arra a nem mellékes kérdésre, hogy az irányzat milyen formában maradt fenn a viszontagságos körülmények között, eljutva végül a nagy huszadik századi mesterhez, Swami Lakshman Joo-hoz. Alexis Sanderson tudósként közelíti meg a kérdést, de esetében a tudományos alaposság és a józan kriticizmus szellemi érzékenységgel és az élő hagyomány iránti tisztelettel párosul. Talán ezért is tartozik a legkiválóbbak közé. A kiskötet Előszavát egyik korábbi magyar hallgatója, Dezső Csaba írta. *(bf)*

Alan Watts: *Mítosz és rítus a kereszténységben.* Ford. Umenhoffer István. Budapest, 2020, Polaris Kiadó. 286 oldal.

Fordítóként nehéz röviden ajánlót írni egy frissen megjelent könyvről, mellyel hónapokon át foglalkoztam, áttöprengve minden sorát, sokszor órákig csiszolgatva, formálgatva a mondatokat. Mégis, amikor betördelt változatban újra végigolvastam esetleges hibák után szimatolva, képes voltam ugyanolyan lelkesedéssel és érdeklődéssel elmélyedni a szövegben, mintha először láttam volna (persze ebben a kiváló szerkesztői munka is nagy szerepet játszott). Talán ez Watts egyik fő érdeme, amiért azoknak is javasolt megismerkedni vele, akik már minden legújabb kori tradicionális szerző életművét alaposan tanulmányozták. 1953-ban született könyve tények tekintetében aligha mond újat, ha olvastuk Guénon, Schuon és A. K. Coomaraswamy cikkeit és könyveit, ám gördülékeny, olvasmányos stílusának és a jelen pillanat megélésére kihegyezett gondolatmeneteinek köszönhetően képes megelevenítő erővel hatni az olvasóra. S pontosan ez a célja a könyvvel: új, friss, vagy épp ősi, de nem szokványos, esetleg rég elfeledett szempontokat felvetve vizsgálni a kereszténységet, a lélek belső folyamatait folyton megújító rítusként és mítoszként tekintve rá, melyet az egyházi év ciklusában évről évre ismétel a hívő ember. Ahhoz, hogy ez utóbbi ne unalmas és értelmetlen ismétlődés legyen csupán, miközben a liturgia során múltunk vagy jövőnk gondjain aggódunk, hanem a mostban megélt metafizikai élmény, bátran hívjuk segítségül ezt és más ehhez hasonló könyveket, melyek képesek helyreigazítani és a célra irányítani kizökkentett tudatunkat. A téma tárgyalásmódja megköveteli, hogy az olvasó keze ügyében tartsa a *Római misekönyv és breviárium*ot, a *Szentírás*ról nem is beszélve, s időnként Watts írását félretéve kicsit kutakodjon a keresztény irodalom szimbólumokkal teli kincsesházában is,

felékesítve lelkét az ott fellelt gyöngyszemekkel.

Örömmel tölt el, hogy a kiadó eddigi kiadványaival sikeresen teljesíteni látszik missziójá t, amit honlapján így fogalmaz meg: *„A Polaris Könyvkiadó 2018-ban alakult, független – azaz a könyvterjesztői, könyvkereskedői hálózatokhoz szervezetileg nem kötődő – könyvkiadó. A spirituális tradíciók, a mitológia, a mélypszichológia és a vallásbölcselet határvidékein igyekszünk majd portyázni, azokra a – Roberto Calasso szavaival – »szinguláris« könyvekre vadászva, amelyek egyúttal az olvasó világlátását átformálni képes tudáskísérletek. Olyan, a philosophia perennis eszmeiségéhez közvetve-közvetlenül kapcsolódó, az archaikus hagyományok szellemiségét megidéző, elsősorban tényirodalmi művek megjelentetését tervezzük, amelyeket ilyen vagy olyan okból a nagyobb kiadók nem tartottak megjelentetésre érdemesnek."* A kiadónak sok sikert, további hasonlóan jó találatokat, az olvasóknak pedig megvilágosító erejű olvasmányélményeket kívánunk. *(ui)*

Fekete István: *Gyurkának. Fekete István levelei Zsoldos Györgyhöz.* Zebegény, 2017, Borda Antikvárium. 192 oldal

A kötet 48 dokumentum (levél, levelezőlap, képeslap) szövegét tartalmazza a szerző-feladótól, a függelékek pedig 3 továbbit (novella, vers), és egy rövid, a címzettről szóló idézetgyűjteményt. Zsoldos György nem más volt, mint a szocializmus alatt tiltott *Zsellérek* egyik főhőse: kettejük kapcsolata ihlette Zsellér Péter és Ughy László történetét. A dokumentumok többsége Ajkán kelt, ahol a szerző 1929 vége és 1941 között élt a helyi uradalom vezető intézőjeként, gazdatisztjeként. Az uradalom földbirtokosáról, Nirnsee Ferencről nem sokat tudunk, néhány levélrészletből azonban kiderül, hogy Fekete nem érezte jól magát. (29, 35, 57, 77, 86–87, 135, 138. stb. o.) Ennek ellenére Ajkán lett íróvá, ott írta első három könyvét, *A koppányi aga testamentumát*, a *Zsellérek*et, a *Csí. Történetek állatokról, emberekről*t és részben másokat, számos cikkel együtt. E művek születése körüli érdekességeket is megtudunk a levelekből, de nem csupán irodalomtörténeti okokból tartozunk köszönettel a szerkesztőnek, Borda Márton Áronnak, amiért közreadta, gondozta és jegyzetelte a tulajdonát képező dokumentumokat. A *Gyurkának* egyszersmind a baráti figyelem, gondoskodás, törődés és izzás, röviden a nagybetűs barátság könyve. *„Az én bajom: az enyém és még a Tiéd, aki elég úr és férfi vagy ahhoz, hogy az én bajomat is a lelkedre vedd, ahova elraktad a szeretetemet is." „(…) tudod jól, hogy minden ügyedet a magaménak tekintem, és hogy gondjaidban éppen úgy Veled kívánok lenni, mint örömödben." „Ha Hozzád elindulok, mindig úgy érzem, mintha egy láthatatlan gombolyagot gombolítanék fel, és ha Tőled eljövök[,] nem érzek szakadást soha, csak a lelkem orsójáról újra lepereg a fonál[,] amely Veled összeköt. És ez a fonál el nem vékonyodik, el nem szakad. Tart egyformán akár a szomszéd faluban laknál, akár pedig ott[,] ahol vagy: többszáz kilométerre."* (35, 50, 76–77. stb. o.) A barátság visszatükrözésén kívül szeretnénk megjegyezni, hogy Sánta Gábor, a néhány éve elhunyt fiatal irodalomtörténész, aki nagyon sokat tett azért, hogy kimenekítse Fekete Istvánt az *„ifjúsági szerző"* skatulyából (és aki emlékének a *Gyurkának* is ajánlott) – politikai álmítoszok nélkül kimutatva, hogy a magyar irodalom ékes része –, egy tanulmányt szeretett volna írni Fekete természetszemléletének „misztikus" vonatkozásairól. Nos, egy-két levélrészletet ebből a könyvből is használhatott volna. *„Győzött a falum, a földem, az éjszakák[,] melyeket megjártam, a hajnalok[,] melyeket átvirrasztottam, a patakok[,] melyek valahol nekem csobogtak, a madarak[,] melyek nekem füttyögettek. Győzött a szívem." „(…) magamfajta ember vagy Te is[,] aki a környezetét önmagában hordja[,] és amink van[,] azt el nem veheti tőlünk semmi változás."* (118. és 131–132. o.) Végül még egy gondolat ajánlóként. A kötet kiállítása pazar. Vászonborító, diszkrét dísznyomással, a mai ízlésnek is megfelelő védőborító és tipográfia, szép papír és kötés. A tervezés és a tördelés Kiss István munkája. A „Régi magyarországi vallásos nyomtatványok" sorozat tervét és eddigi öt kötetének (Knapp Éva) tipográfiáját is ő készítette, amelyeknél szebb klasszikus kivitelű magyar könyveket mostanában nem láttunk. *(hr)*